

ФУРМАН Анатолій Васильович,
МИКОЛЮК Юрій Миронович

ПСИХОЛОГІЧНЕ РОЗВІНЧАННЯ МІФІВ ПРО ВСЕСИЛЬНІСТЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Anatolii V. FURMAN, Yurii MYKOLIUK
**PSYCHOLOGICAL DEBUNKING OF MYTHS ABOUT THE OMNIPOTENCE
OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE**

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2025.02.011>

УДК 159.9.01 + 955

«... прості люди з подачі технологічних компаній оцінюють ШІ на основі нічим не обґрунтованих міфів про його «велич» і «надлюдську» сутність, а не реальних технічних параметрів. Утім він уже спричинився до наповнення інфопростору незліченною кількістю сурогатного й вторинного контенту, не пов'язаного зі справжньою різноманітністю та творчістю, а також відкрив величезну «скриню Пандори» потенційних високотехнологічних маніпуляцій людьми в інтересах бізнесу та авторитарної влади...

Навколо ШІ виникають міфи, які викривлюють сприйняття, не даючи адекватно оцінити його справжні можливості. В орієнтованому на маси контенті його зображають істотою, яка має емпатію, думає, вирішує, систематизує, відчуває, а також як потужну особистість, що не помиляється й рухається у своєму розвитку до надлюдини чи божественної сутності.

Про ШІ пишуть як про наркотик, який викликає залежність. Йому розповідають про свої проблеми як психологи чи священнику. Все це дуже далеко від справжньої сутності його алгоритмів. Адже коли ми послухаємо професійних «технарів», які розробляють ШІ, то переконаємося: вони, безперечно, розуміють, що ШІ «галюцинує» не по-справжньому і його «інтелект» умовний...
(Петро Сухорольський, цит. за [2])

Постановка наукової проблеми. Штучний інтелект (ШІ) став однією з найбільш обговорюваних тем у сучасних наукових, технічних і суспільних колах. Розвиток та впровадження такого несправжнього інтелекту в різні сфери людської діяльності має значний вплив на всі аспекти соціального життя, економіки, культури та етики. Водночас зростання можливостей ШІ викликає численні побоювання і розмови про потенційні загрози, що супроводжують його розвиток. У цьому контексті

виникає низка міфів та оман, які значно спрощують складність ситуації та створюють неправильне сприйняття всеможливих інформаційних технологій.

Одним із основних викликів є недостатня поінформованість громадськості та навіть багатьох науковців і професіоналів щодо реальних можливостей та обмежень сучасних ШІ-систем. Оскільки технології ШІ швидко розвиваються, часто виникає бажання перебільшити їх здатності або, навпаки, примен-

шити їх вплив. Міфи, що виникають на цьому фоні, можуть стати бар'єрами для об'єктивного обговорення і регулювання ШІ, а також для адаптації суспільного загалу до нових умов повсякдення.

Передусім вельми поширені уявлення про всесильність ШІ, його нейтральність, відсутність загроз, можливість повної заміни людини або повної його автономності, що далекі від реальності. Ці міфи не лише спотворюють результати наукових досягнень, але й унеможливають адекватне оцінювання потенційних ризиків і корисності від впровадження ШІ у різні сфери суспільного життя. Поширення подібних міфів може призвести до того, що люди будуть підготовлені не до реальних викликів, а до невинновданно ідеалізованого або ж, навпаки, зловісного сприйняття ШІ.

Відсутність чіткої межі між істинними можливостями ШІ та уявленнями про них створює також значні етичні та правові проблеми. Для того, щоб уникнути помилок у використанні ШІ і забезпечити його безпечну інтеграцію в соціум, потрібно чітко визначити, які можливості дійсно має цей технологічний інструмент, а які не перевищують межі наукових теорій і фантастичних припущень. У цьому контексті важливо розвивати грамотність у галузі ШІ серед широкої аудиторії, а також серед тих, хто безпосередньо взаємодіє з цими технологіями.

Тема міфів щодо ШІ є важливою як для наукової спільноти, так і для практиків, які використовують ці технології. Примітно, що багато з цих міфів мають глибоке коріння у масовій культурі, популярних фільмах, літературі, врешті-решт у спрощених трактуваннях результатів наукових досліджень. Це може призвести до негативних наслідків для технологічного прогресу, затримуючи або спотворюючи процеси інтеграції ШІ у суспільне повсякдення глобалізованого людства.

Таким чином, проблема правильної постановки питання щодо природи, можливостей та обмежень ШІ є актуальною і потребує детального, щонайперше психологічного, дослідження. Визначення реальних спроможностей ШІ і розвінчання міфів стане важливим кроком для ефективного управління технологічними змінами, розвитку правових та етичних норм, а також для збереження довіри суспільства до цієї технології. Адже без чіткої оцінки здатностей і ризиків, соціум може потрапити у полон перебільшених сподівань або надмірних побоювань.

Мета статті полягає в аналітичному осмисленні сучасних міфів та упереджень щодо штучного інтелекту, їхнє обґрунтоване спростування на основі наукових фактів й одночасно в популяризації критичного мислення стосовно застосування ШІ у повсякденному житті. Спираючись на монографію і виступ доцента Петра Сухорольського (див. [8; 2]), автори статті прагнуть розвінчати популярні стереотипи щодо нейтральності, всесильності та «людиноподібності» штучного інтелекту. Водночас увага приділяється розкриттю тих загроз, які ШІ несе для когнітивного розвитку особи, інформаційної безпеки та етичного контексту вибору людиною життєвого шляху. В будь-якому разі стаття виконує подвійну функцію – дослідницьку й просвітницьку, а її зміст спрямований на формування у читачів реалістичного уявлення про штучний інтелект як інструмент, що, попри свою ефективність, не є ані універсальним, ані незалежним від людського втручання, тобто він не розв'язує екзистенційних проблем людського буття.

Аналіз наукових підходів до піднятої проблеми. Вивчення міфів про штучний інтелект та їх впливу на суспільство є предметом численних наукових досліджень як в Україні, так і за кордоном. Науковці з багатьох країн досліджують вплив технологій ШІ на різні параметри людської діяльності, зокрема на соціальні, етичні, економічні та психологічні траєкторії людської ось-буттєвості.

До прикладу, українські науковці пишуть про це з різних аспектів. Так, Ю.М. Сидорчук вивчає філософські та правові проблеми розвитку ШІ в Україні, зосереджуючи увагу на потребах законодавчого врегулювання, які виникають під час інтеграції ШІ в суспільство; крім того, він вказує на основні ризики, пов'язані з недостатнім контролем за технологіями ШІ [6]. О.В. Скалацька висвітлює філософські питання взаємодії людини і технологій із посередництвом ШІ й аргументує потребу в глибинному вивченні цієї взаємодії з нових етичних підходів, які враховують специфіку сучасної медіа-сфери [7]. Л.І. Верховод та співавтори розглядають проблематику технологічного впливу на роль ШІ у житті сучасної людини, передусім у професійній та освітній сферах, досліджує його потенційний вплив на ринок праці і на зміну загальних парадигм сфери освіти [1]. О. Оболенський аргументує перспективи використання ШІ в публічному управлінні, підкреслюючи імовірні переваги,

але водночас і гостру необхідність правового регулювання діяльності ШІ [5]. Л. Менів окреслює потенційну динаміку прав працівників після інтеграції ШІ в трудову сферу, виявляє можливості автоматизації рутинних завдань і задач людей завдяки його використанню й одночасно акцентує увагу на ризиках порушення безпеки даних і конфіденційності інформації [4]. К. Андросович і співавтори обґрунтовують найближче майбутнє застосування ШІ у психології, наголошуючи на потребі покращень його правового регулювання, аргументує створення комітету з етики ШІ та налагодження співпраці психологів із відповідними фахівцями [3].

Іноземні науковці також по-різному оцінюють можливості, загрози та майбутнє ШІ у психічному житті особи і людства в цілому. До прикладу, Нік Бостром (Nick Bostrom, Оксфордський університет, Великобританія) як один з провідних дослідників у сфері етики ШІ [12] аналізує потенційні загрози, які можуть виникнути внаслідок розвитку надрозумних машин, та пропонує стратегії для мінімізації цих ризиків. Чанг Ву Хуан (Changwu Huang), висвітлюючи проблематику етики ШІ, узагальнює основні етичні виклики, пов'язані з розвитком несправжньої розумності, зокрема конфіденційність, дискримінацію та безпеку; в цьому аспекті він осмислює існуючі принципи етики, підходи до їх реалізації та окреслює напрямки подальших досліджень у цій сфері [14]. Шеррі Теркл (Sherry Turkle, MIT, США) зосереджує дослідницьку увагу на соціальних впливах технологій, зокрема на взаємодії людей з цифровими асистентами та роботами, водночас вона переконує, що ці технології, хоч і полегшують життя, однак можуть призводити до ізоляції та втрати особистісної автономії на психофеноменальному рівні аналізу [20]. Ілон Маск (Elon Musk, Tesla, SpaceX, США), не будучи класичним науковцем, активно досліджує і підтримує розвиток технологій ШІ, інтенціюючи власну свідомість на їхніх потенційних ризиках для людства; тому вимагає на обов'язковості розробки етичних стандартів і технологій контролю над несправжнім інтелектом [17]. Кеті О'Ніл (Cathy O'Neil, Нью-Йорк, США) висвітлює неконтрольовані алгоритми ШІ, можуть посилювати соціальну нерівність і навіть призводити до несправедливих суспільних наслідків [18]. Стюарт Рассел (Stuart Russell, Університет Каліфорнії, Берклі, США) є одним з авторів концепції «безпечного

ШІ», у якій обстоює думку про важливість створення цього вигаданого інтелекту, що буде сумісний з людськими цінностями і контролем [19].

Об'єктом вивчення є міфотворчість на сучасному етапі інженерно-технічного розвитку людства, яка пов'язана із невиправданими домислами щодо всесильності й безпечності ШІ для психодуховного розвитку та екзистенційної ось-буттєвості особистості, групи, соціуму.

Предмет дослідження становить психологічне розвінчання п'яти найпопулярніших міфів про ШІ, себто аналіз, виявлення і відрефлексування із позицій епістемологічних здобутків новітньої психології не стільки як людинознавчої науки, скільки як всюдисущої сфери мислєдїяльності (А.В. Фурман та О.Є. Фурман [10; 11]), неправдивості й навіть фатальної помилковості поширених попових уявлень про виняткову корисність, безмежні можливості та реальні небезпеки надуманої чи вигаданої розумності.

Виклад основного матеріалу дослідження

1. Міф про всесильність ШІ

Один з найпоширеніших і водночас небезпечних міфів щодо штучного інтелекту – це *уявлення про його всесильність*, тобто про здатність розв'язувати будь-яке завдання краще за людину. Цей міф активно поширюється у ЗМІ, художній літературі, кінофільмах, а останнім часом – навіть у рекламних матеріалах ІТ-компаній, що прагнуть продемонструвати конкурентну перевагу через канали використання ШІ. У результаті створюється хибне уявлення про те, що штучний інтелект – це своєрідний «цифровий бог», який може автоматично навчатися, мислити, генерувати нові знання і замінити будь-якого фахівця.

Насправді сучасні системи ШІ мають вузьку спеціалізацію і базуються на аналізі великих масивів даних, які збираються, структуруються та обробляються за заздалегідь визначеними алгоритмами. Їхня ефективність залежить від якості вхідних даних, обмеженості навчального докїлля та точності цїльової функції. До прикладу, мовні моделі (як-от GPT або аналогічні до них) можуть генерувати тексти, що мають переконливий вигляд, однак змістовно аморфні в людському сенсі, позбавлені свідомісної інтенціональності та не володіють справжньою

логікою мисленнєвого екзистенціювання. Окрім того, їх відповіді – це статистичні припущення, побудовані на ймовірностях слідування слів у текстах зі сфери навченої поведінки.

Оманлива віра у всемогутність ШІ призводить до надмірної делегованості прийняття рішень автоматизованим системам, у т. ч. й у медичній діагностиці, судовій практиці, кадровому відборі, системах безпеки. Вже задокументовано випадки, коли алгоритмічні рішення виявляли упередження (передусім расові або гендерні), оскільки зібрані дані містили відповідні приховані патерни [15]. Однак користувачі часто некритично довіряють «розумній системі», вважаючи її неупередженою та об'єктивною лише через те, що вона працює «на основі даних».

Іншим проявом цього міфу є уявлення стереотип про те, що ШІ здатен замінити людське мислення, тобто не просто імітувати діяльність, а бути рівноцінним суб'єктом пізнання та конструювання дійсності. Проте ця ідея суперечить фундаментальним філософським засадам когнітивної науки та феноменології свідомості. Людське мислення неподільно пов'язане із досвідом, емоціями, інтенцією, контекстом, цінностями. Жодна цифрова система наразі не демонструє здатності до само-рефлексії, морального вибору чи інтуїтивного розуміння. І більше того, ШІ не має власних мотивацій або цілей, його дії є реактивними, інтелектуально заданими, зумовленими зовнішніми запитами.

Отож, сприйняття ШІ як всесильного є не лише науково необґрунтованим, а й соціально небезпечним і психологічно неправдивим. Воно призводить до технологічного месіанства – ідеології, згідно з якою техніка сама по собі здатна розв'язати всі людські проблеми, причому без моральної, правової та етичної оцінки. Насправді штучний інтелект – це не більше ніж інструмент, ефективність якого залежить від людського контролю, критичної інтерпретації та відповідального раціоуманістичного застосування.

2. Міф про нейтральність ШІ

Буденно поширене уявлення про нейтральність штучного інтелекту ґрунтується на припущенні, що алгоритмічні системи – це технічні, позаідеологічні інструменти, які діють без упереджень, безсторонньо оцінюють дані та виводять об'єктивні висновки. Така точка зору

здається привабливою, оскільки уявлення про автоматизовану нейтральність нібито усуває людський фактор з його похибками, емоціями та помилками сприйняття. Проте глибший аналіз демонструє, що жодна система ШІ як вигаданого не є по-справжньому нейтральною. адже завжди відображає певні психосоціальні, культурні, економічні, політичні та етноментальні передумови.

Передусім очевидно, що ШІ працює з даними, а будь-які дані – це не чисті, абстрактні об'єкти, а продукти людської діяльності. Вони відображають упередження суспільної свідомості, яка їх створює. Наприклад, системи розпізнавання обличчя виявляють нижчу точність у визначенні осіб із темною шкірою і, звісно, не через ворожість алгоритму, а тому, що бази даних, на яких вони створювалися, містили переважно зображення людей із європеїдною зовнішністю. Подібні дисбаланси фіксуються також у системах автоматизованого відбору кандидатів на роботу, в кредитному скорингу, у програмному забезпеченні для прогнозування рецидивів злочинності [9]. Усі ці приклади демонструють, що ШІ «успадковує» структурну нерівність із конкретного соціокультурного і суто освітнього довкілля.

Більше того, на задачному рівні роботи ШІ є проявом людського наміру. Скажімо, якщо алгоритм створюється для «визначення ефективного працівника», то ефективність треба спершу операціоналізувати – перетворити на формальний критерій. Це означає, що розробники свідомо або підсвідомо вводять певну інтерпретацію того, що являє собою «ефективність», яку потім чітко заданий алгоритм і повторює у своїх прогнозах. Коли зміниться інтерпретація, то перелаштується і «поведінка» алгоритму. Відтак те, що здається об'єктивним, насправді є трансляцією певних світоглядних припущень й однозначно заданих каналів розсудливості.

Ще одна важлива складова – це архітектура самої інформаційної системи. Вибір моделі, глибина мережі, параметри оптимізації, вагомість різних факторів – усе це залежить від розробників, котрі приймають рішення про те, що важливо, а що ні. Вочевидь експлуатування сучасних моделей часто відбувається з використанням текстів, відео, зображень, доступних в Інтернеті, тобто в середовищі, яке вже несе у собі інформаційну нерівність, маніпулятивний контент, культурні чи гендерні домінанти. Отож ШІ не може вийти за межі того, яким він був вигаданий і надумано запрограмований.

Особливе занепокоєння сьогодні законо-мірно викликає застосування алгоритмічних систем у політичному та правовому контекстах. Коли державні установи або великі корпорації впроваджують автоматизовані рішення для управління доступом до ресурсів (соціальних послуг, фінансування, різних систем захисту), ризик посилення нерівності лише зростає. До прикладу, у США вже фіксувалися випадки, коли алгоритми у сфері соціального захисту автоматично знижували оцінки благонадійності певних груп населення, орієнтуючись на параметри, які є дискримінаційними [13]. І хоча це може бути ненавмисним актом, наслідки таких діянь мають реальний вплив на життя десятки тисяч людей.

Водночас нейтральність ШІ – це часто риторичний, агітаційний чи суто попсовий інструмент, який використовують ті, хто має контроль над інформаційними технологіями. Заявляючи про «нейтральність» алгоритмів, розробники фактично знімають із себе відповідальність за наслідки використання своїх продуктів. Однак, з філософського погляду, жоден інструмент не може бути нейтральним: навіть молоток здатний у людських руках будувати або руйнувати залежно від наміру. У випадку ШІ, що є складною соціотехнічною системою, «нейтральність» перетворюється на ідеологічну маску, яка приховує нерівність доступу до даних, знань і влади.

Таким чином, віра в нейтральність ШІ є не лише помилковою, а й потенційно шкідливою, передусім психологічно і соціально. Вона заважає суспільству вчасно розпізнати упередження, які вже присутні у цифрових системах, і створює ілюзію того, що техніка може діяти «поза моральністю». Реально будь-яка система такого надуманого інтелекту становить продукт соціокультурного часопростору людських рішень і політичних контекстів. Критичне осмислення цих факторів має стати невід’ємною частиною інженерної етики, цифрової грамотності та громадянської відповідальності в епоху глобального панування алгоритмів.

3. Міф про відсутність загроз від ШІ

Попри те, що технології ШІ стали невід’ємною частиною нашого повсякденного життя, часто можна почути переконання, що ці системи не несуть значних загроз для суспільства. Міф про відсутність загроз від засобів несправжньої розумності закорінений в ідеї, що

ці технології є лише інструментами, які можуть бути використані як на благо, так і на шкоду. Однак таке спрощене сприйняття дійсності ігнорує реальні ризики та потенційні небезпеки, які виникають через неконтрольоване і безвідповідальне використання ШІ.

Одна з найбільших загроз – зловживання технологіями ШІ в руках недобросовісних акторів. Сучасні системи названого інтелекту, особливо в сферах кібербезпеки, фінансових операцій і навіть у політичних кампаніях, часто стають потужним інструментом маніпуляцій. Розвиток алгоритмів, що здатні глибоко аналізувати особисті дані, визначати психографічні профілі та впливати на людське поведінку, відкриває нові можливості для маніпуляцій із суспільною думкою, порушення приватності та придумування фальшивих новин. Уже зараз ШІ активно використовується для створення фейкових відео та голосів (так звані *deep-fakes*), що можуть мати катастрофічні наслідки, якщо їх вживати для маніпуляції у політичному контексті або в соціальних мережах.

Додатковою загрозою є ризик втрати контролю над автономними системами, зокрема в армії і на виробництві. Незважаючи на значні досягнення в автоматизації та роботизації, досі існують питання щодо можливості повного контролю за діями таких систем у критичних ситуаціях. ШІ, що самостійно приймає рішення на ґрунті величезних масивів даних, може помилково інтерпретувати ситуацію або ухвалити рішення, яке є неприязним чи руйнівним для людей. Відомі випадки, коли автономні системи в умовах війни, збройних конфліктів, діючи алгоритмічно точно, все ж спричиняли людські жертви через помилки або неконтрольовані, вигадано задані діяння [16].

Не менш серйозною загрозою є автоматизація процесів, що спроможна призвести до суттєвих економічних і соціальних змін. Одна з таких загроз – значна втрата робочих місць у традиційних галузях. ШІ справді може автоматизувати багато функцій, які зараз виконуються людьми, починаючи від простих завдань (як-от обслуговування клієнтів чи сортування даних) і закінчуючи складними завданнями в медицині, юриспруденції, сфері фінансів. Це, звісно, призводить до ризику безробіття, поглиблення соціальної нерівності та виникнення нових форм дискримінації, оскільки далеко не всі верстви населення будуть мати доступ до нових кваліфікацій, що вимагаються для роботи зі штучним інтелектом.

Не варто забувати і про етичні питання, які ставить перед людством розвиток ШІ. Чи буде він використовуватись для добра чи для шкоди, як засвідчує соціальний досвід, залежатиме не лише від можливостей самих технологій, а й від того, як вони будуть інтегровані у суспільне життя. Існує реальний ризик того, що автономні системи, приймаючи рішення без людського втручання, порушуватимуть моральні принципи, закріплені в соціумі, оскільки не здатні до етичного осмислення своїх дій. Вони керуються лише логікою програмного забезпечення, не маючи змоги вважати певні вчинки морально неприпустимими.

Одним із найбільших викликів є загроза «втечі» ШІ, тобто можливість того, що розвинена система штучного розуму вийде з-під контролю людини. І хоча багато експертів стверджують, що це неможливо через те, що алгоритми створюються під чітким наглядом, сама ідея повної автономії такого інтелекту викликає, як мінімум, побоювання. Існує висока імовірність і такого розвитку подій: якщо в майбутньому будуть створені надзвичайно потужні системи ШІ, здатні самостійно адаптуватися до нових умов і приймати рішення, це може призвести до ситуацій, коли вони почнуть діяти на засадах своїх власних, невідомих людям, принципів.

Враховуючи ці аспекти, слід розуміти, що загрози, пов'язані з розвитком ШІ, є реальними і потребують відповідальної регуляції, розвитку етичних стандартів та постійного моніторингу з боку громадянського суспільства і державних органів. Без належного контролю технології ШІ можуть спричинити серйозні наслідки і, якщо не зважати на ризики, людство може опинитися перед катастрофічними результатами власної нерозумної життєдіяльності.

4. Міф про заміну людини ШІ

Ще одним із поширених міфів є уявлення про те, що ШІ незабаром замінить людину в усіх сферах діяльності – від виробництва до наукової діяльності, творчості та навіть до виконання управлінських функцій. Це переконання базується на спрощеному сприйнятті несправжнього інтелекту як універсальної технології, яка може виконувати будь-які завдання, навіть ті, що традиційно асоціюються з людською діяльністю, – від емоційного ефекту до прийняття складних етичних рішень. Насправді ж, хоча ШІ і здатен виконувати окремі завдання з високою ефективністю, існу-

ють численні аспекти діяльного вчинення, у яких людський фактор залишається незамінним.

Перше і найважливіше, що слід зрозуміти, – це те, що штучний інтелект працює за алгоритмами, створеними людьми, і, хоча він може здобувати результати на основі великої кількості даних, усе ж не здатний до свідомого прийняття рішень. Алгоритми, якими оперують системи ШІ, завжди обмежені за своєю суттю, адже вони можуть лише працювати з вхідними даними в межах заданих параметрів. Так, до прикладу, в медичній діагностиці ШІ може швидко і точно обробляти зображення або аналізувати великі масиви даних, проте він не має «розуміння» людських емоцій, контексту чи моральних імперативів, що є необхідними для якісної клінічної практики. Лікар, на відміну від ШІ, спроможний врахувати індивідуальну ситуацію пацієнта, його психологічний стан та соціальні фактори, що часто мають вирішальне значення при виборі лікувальної стратегії.

Ще одним важливим аспектом є те, що ШІ здатен виконувати тільки ті функції, які вимагають повторюваних операцій, обробки великих масивів даних чи виконання стандартних процедур. А це означає, що він є дуже ефективним у роботах, які пов'язані з автоматизацією, скажімо, на виробничих лініях, в обробці інформації або під час прогнозуванні фінансових трендів. Однак він не має здатності до адаптації в нових ситуаціях й, тим більше, до інноваційного мислення, яке є фундаментальним для творчих професій чи для управлінських ролей, де вкрай важливі стратегічне планування, людський досвід, інтуїція, креативність. Так, художники, письменники, дизайнери, як і раніше, залишаються незамінними, оскільки їхня творчість виходить далеко за межі шаблонів та алгоритмів, які пропонує ШІ.

Зауважимо й те, що в багатьох випадках технології ШІ створюються для того, щоб працювати у синергії з людьми, а не заміняти їх. Використання ШІ в освіті, медичних дослідженнях чи в бізнесі, безперечно, може значно підвищити ефективність і точність виконання певних завдань. Однак людина є і залишатиметься важливою складовою для прийняття стратегічних рішень, інтерпретації даних та створення інновацій. Заміна людини на ШІ, якщо таке колись і станеться, буде мати не просто технічний, а й трагічний соціально-економічний вимір, передбачаючи зміни в трудовому ринку, економічних моделях і соціо-структурах.

І, можливо, найголовніше. ШІ не має етичних переконань або соціальних норм, тому він не може самостійно вирішувати складні моральні дилеми, які виникають у реальному житті окремої особи. До прикладу, алгоритми, що використовуються в судочинстві або в політиці, не здатні враховувати нюанси моральних та етичних питань, таких як несправедливість, співчуття чи громадянські права. Людина, своєю чергою, здатна адаптувати свої рішення відповідно до конкретної ситуації та емоційної складової, що важливо у гуманітарних сферах її ось-буттєвості.

Заміна людини ШІ також створює питання щодо соціальної ізоляції та втрати можливості повноцінного особистісного розвитку. Багато хто з нас здійснює самопізнання та розвиток через численні канали соціальної взаємодії, а також через виконання професійних завдань, що вимагають творчого підходу і лабільної адаптації. Заміна цих спонтанних процесів автоматизованими системами найімовірніше призведе до психологічних і соціальних проблем, таких як втрата сенсу життя, зменшення мотивації, депресії та до інших психічних розладів особистості.

Отже, хоча ШІ дійсно здатний виконувати безліч завдань швидше та ефективніше за людину в певних сферах, він усе ж не спроможний повністю замінити саму людину. Справжня сила такого вигаданого інтелекту полягає не в тому, щоб витіснити людину, а в тому, щоб допомогти їй виконувати складніші та рутинніші завдання, дозволяючи їй екзистенційно зосередитись на творчості, стратегічному плануванні, прийнятті етичних рішень і духовному самовдосконаленні.

5. Автономність особистості в добу ШІ

В сьогочасну історичну добу, коли технології ШІ активно інтегруються у різні аспекти життя, питання автономності особистості набуває особливої актуальності. Сучасні інформаційні технології надають людям нові можливості для самовираження та взаємодії з навколишнім світом, однак разом з цим виникають і нові виклики, які ставлять під питання самостійність у прийнятті рішень, приватність і навіть ідентичність людини.

Автономність особистості в умовах домінування технологій ШІ стає більш складною і багатоаспектною проблемою. З одного боку, формальний інтелект пропонує інструменти для ефективного оперування інформацією,

автоматизації рутинних завдань і покращення процесу життя. Так, інтелектуальні системи, що здатні розпізнавати потреби користувачів, пропонують персоналізовані рекомендації, автоматично керують побутовими пристроями, оптимізують освітній процес і навіть допомагають у прийнятті медичних рішень. Усі ці технології, безсумнівно, можуть полегшити людське повсякдення та підвищити ефективність у багатьох сферах суспільного життя.

Проте існує ризик, що з часом людина почне втрачати саму здатність до прийняття рішень на основі свого власного досвіду та інтуїції. Автоматизовані модульні блоки, такі як голосові помічники, алгоритми рекомендацій, а також системи прогнозування, активно формують поведінку користувачів, причому часто без їхньої свідомої участі. Є підстави стверджувати, що за допомогою цих технологій людина поступово стає психосоціально менш автономною, оскільки її вибір визначається не власними бажаннями, а тим, що їй пропонує алгоритм, ураховуючи її попередні уподобання і соціальні звички. Це створює парадокс, коли, з одного боку, технології дають відчуття свободи, а з іншого – поступово обмежують реальний спектр самостійних життєвих виборів та дій особистості.

Нерідко алгоритми рекомендацій або автоматизовані системи формують персональні вподобання таким чином, що особа стає залежною від їхніх порад. Замість того, щоб шукати нові варіанти, досліджувати різні можливості, вона обмежує свій вибір тією інформацією, яку надає їй довідкова чи повідомча система. Це рано чи пізно спричиняє соціальну та культурну ізоляцію споживача, коли той «замикається» у своїх інтересах, постійно отримуючи лише ту інформацію, яка відповідає його попереднім переконанням, й у такий спосіб втрачає здатність до самостійного критичного осмислення нових ідей, цілей, перспектив, мрій.

Окрім того, ШІ, що збирає персональні дані, спроможний змінювати рівень індивідуальної автономії особистості. Сучасні технології активно використовують інформацію про звички, інтереси та навіть емоційний стан користувача для того, щоб зробити його життя більш зручним. Але чи означає це, що він як автономний суб'єкт залишається повністю самостійною у своїх рішеннях, якщо навіть найдрібніші його вчинки можуть бути передбачені на ґрунті величезних обсягів персональних даних? Це питання не має однозначної

відповіді, але воно порушує важливу етичну дилему щодо того, де реально перебуває межа між корисними інформаційними технологіями та маніпуляцією особистістю.

Також не варто забувати, що процес адаптації до нових інфотехнологій може змінити саму природу людської автономії. Якщо ІІІ надає людині зручність і можливість зосередитися на більш важливих аспектах життя, це водночас може призвести до того, що вона перестане усвідомлювати важливість її власної участі у шерегу значущих соціальних процесів. До прикладу, автоматизація навчання через онлайн-курси або інтелектуальні системи може знизити потребу в людській взаємодії й у розвитку критичного мислення здобувача освіти. У цьому разі автономність особи обмежується: вона узалежнюється від зовнішніх технологічних рішень, а не діє та вчиняє від власного досвіду, роздумів, переконань, одухотворення.

Водночас розвиток ІІІ відкриває і нові можливості для розвитку особистої автономії. Інформаційні технології допомагають людині отримувати доступ до нових знань, можливостей для самовдосконалення та внутрішньої самоорганізації. Користувачі, які активно контролюють використання своїх персональних даних і навчаються критично ставитись до впливу цих технологій, можуть значно розширити свої спроможності та здобути більше самостійності у застосуванні технологій на свою користь. Тут важливими є осмислення та вибір правильного балансу між технологічними інструментами та особистісною незалежністю.

Отже, питання автономності особистості в епоху ІІІ є складним і багатограним. Сучасні інформаційні технології створюють як неабиякі можливості для самовираження, так і нові загрози для особистої свободи. Ключовим для збереження вказаної автономії є не лише критичне ставлення до таких технологій, але й активна участь у формуванні етичних стандартів використання ІІІ. Лише за цих умов несправжній інтелект може стати помічником, а не обмеженням для людської самобутності.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Міф про всесильність ІІІ базується на переоцінці можливостей інформаційних технологій і їх здатності розв'язувати будь-які проблеми без людської участі. Натомість практично

цей вигаданий інтелект має серйозні обмеження, зокрема в контексті прийняття складних рішень, що потребують інтуїції, емоційної розумності, духовного одкровення або етичного вчинення. Хоча ІІІ може виконувати певні завдання значно швидше та ефективніше за людину, він не володіє здатністю до самостійного мислення, творчості, душевної екзистенційності. Тому його застосування в реальних умовах соціального повсякдення має супроводжуватися усвідомленням його обмеженості, а також важливістю людської участі у прийнятті критичних відповідальних рішень і діянь.

2. ІІІ не становить нейтральний інструмент впливу, як стверджують деякі теоретики, оскільки він створюється людьми, що автоматично переносить на нього людські упередження, стереотипи, цінності, переконання. Його всеможливі алгоритми вбирають у себе ті соціальні, культурні та політичні упередження, які існують у конкретному соціумі. Цей міф про нейтральність може бути небезпечним, оскільки приховує реальні загрози маніпулювання і несправедливого впливу на рішення, що приймаються програмно заангажованим ІІІ, а не людиною. Важливо, щоб розробники інформаційних технологій усвідомлювали ці упередження й активно працювали над їх мінімізацією, а також забезпечували прозорість та етичність у застосуванні зімітованого під людський розум інтелекту.

3. Міф про відсутність загроз від ІІІ ігнорує реальні ризики, які інформаційні технології можуть створювати для приватності, безпеки, соціальних структур і навіть існування людини як автономної особистості. Хоча технології такого, фактично підробного, інтелекту мають великий потенціал для покращення життя, вони все ж здатні спричинити деструктивні соціальні, політичні та економічні зміни. Без належного контролю та регулювання ІІІ сприяє посиленню соціальної нерівності, порушенню прав людини чи навіть може зумовити антигуманні маніпуляції і зловживання. Тому важливо, щоб розвиток і впровадження технологій цього людством вигаданого інтелекту супроводжувались чітким етичним наглядом і відповідними законодавчими ініціативами та важелями.

4. Міф про заміну людини ІІІ відображає хибне уявлення про те, що інформаційні технології можуть повністю замінити людську діяльність у всіх сферах. Однак практика суспільного повсякдення засвідчує інше: хоча ІІІ здатен виконувати окремі завдання з високою

ефективністю, він не спроможний замінити людину в аспектах, що потребують творчості, критичного мислення, інтуїції, почуттєвості та духовності. Людина й надалі залишатиметься важливою самотньою складовою в управлінні, прийнятті рішень, перебігу етнокультурних процесів та в екзистенціалах духовної самоактуалізації – вірі, надії, любові, одкровенні тощо. Водночас ШІ може слугувати потужним інструментом підтримки конструктивної мислєдіяльності, що дозволяє окремій особі чи групі виконувати рутинні завдання та зосереджуватись на більш складних та інноваційних аспектах ось-буттєвості.

5. В умовах швидкого розвитку технологій ШІ важливо зберегти автономність особистості. Названі технології можуть бути корисними інструментами, що полегшують життя та допомагають в оперуванні інформацією, однак вони не повинні ставати основними факторами, які обмежують свободу вибору та прийняття особистісних рішень. Відсутність критичного ставлення до цих технологій може призвести до втрати персональної самостійності у важливих аспектах повсякдення громадян. Водночас грамотне використання ШІ та технологій здатне узасаднити розвиток індивідуальної автономії особистості, допомагаючи їй ставатися, навчатися та покращувати якість власного життя. Ключовим тут є створення етичних стандартів, що забезпечують баланс між технологічним прогресом і людською свободою.

6. У найближчому й віддаленому майбутньому, з розвитком інформаційних технологій і комп'ютерних систем та їх інтеграцією у повсякденне суспільне життя, потрібно розширити поле міждисциплінарних досліджень не лише технічних можливостей ШІ, але й соціальних, психологічних та етичних наслідків його повсюдного масового застосування. Оскільки цей умовний вигаданий інтелект не є нейтральним або всесильним інструментом, то треба вкрай уважно стежити за його розвитком, встановлюючи обмежувальні нормативи і правдиві принципи, які дозволять максимально ефективно і безпечно інтегрувати ці технології у соціумне повсякдення. Крім того, існує нагальність широкої соціальної дискусії, яка б допомогла сформулювати правила та рекомендації щодо коректного та компетентного використання ШІ в майбутньому. Водночас мислителям і науковцям варто зосередити свої зусилля на розробці етичних стандартів для впровадження ШІ, а також на з'ясуванні його впливу на індивідуальну автономію, соці-

альну взаємодію та глобальну економіку. Тільки так можна забезпечити, щоб ШІ залишався інструментом, що приносить користь людині, а не замінює її чи загрожує її правам, свободам та самотності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Верховод Л.І., Гоць А.А., Журба І.В. Штучний інтелект як частина буття сучасної людини: соціально-філософська рефлексія. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Вип. 47. С. 9-14
2. Голод І. Доцент Політехніки розвіяв міфи про штучний інтелект. *Центр комунікації Львівської політехніки*. 2025. 30 квітня. URL: <https://lpnu.ua/news/dotsent-politekhniky-rozviav-mify-pro-shtuchnyi-intelekt> (дата звернення: 30.04.2025).
3. Мельник М., Малиношевська А., Андросович К. Генеративний штучний інтелект у психології: наслідки та рекомендації для науки і практики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2024. Том 103. №5. С. 188-206.
4. Менів Л.Д. Використання штучного інтелекту у сфері трудових відносин та їх вплив на права працівників. *International scientific and practical conference «Modern problems of science, education and society»* (March 26-28, 2023) SPC «Sciconf.com.ua». Kyiv, Ukraine, 2023. С. 1004-1010.
5. Оболенський О., Косицька В., Рвач А. Штучний інтелект у публічному управлінні: вимоги, проблеми та ризики. *Вчені записки: зб. наук. пр.* 2023. № 33(4). С. 121-137.
6. Сидорчук Ю.М. Філософсько-правові проблеми використання штучного інтелекту. *Право і суспільство*. 2017. №3. Ч.2. С. 16-19.
7. Скалацька О.В. Міждисциплінарний потенціал медіафілософії у просторі штучного інтелекту (ШІ): філософські аспекти. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. Вип.47. С. 151-156.
8. Сухорольський П.М. Основи футурології. Львів, 2020. 628 с.
9. Турута О.В., Турута О.П. Штучний інтелект крізь призму фундаментальних прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. №71. С. 49-54. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.7>
10. Фурман А.В. Авторська програма із дисципліни «Психологія як сфера мислєдіяльності». *Психологія і суспільство*. 2021. №1. С. 154-179. URL: <https://doi.org/10.35774/pis2021.01.160>.
11. Фурман А.В., Фурман О.Є. Методологічна організація психології як сфери мислєдіяльності. *Психологія і особистість*. 2021. №2 (20). С. 9-45. URL: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2021.2.239951>.
12. Bostrom N. *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*. Oxford: Oxford University Press, 2016. 432 p.
13. Garcia A.C.B., Garcia M.G.P., Rigobon R. Algorithmic discrimination in the credit domain: what do we know about it? *AI & Society*. 2024. №39. P. 2059-2098. URL: <https://doi.org/10.1007/s00146-023-01676-3>.
14. Huang Ch. A Survey on Artificial Intelligence Ethics. *IEEE Transactions on Artificial Intelligence* (Volume: 4, Issue: 4, August 2023). P. 799-819.

15. Leavy S., O'Sullivan B., Siapera E. Data, power and bias in artificial intelligence. 2020. July 28th. URL: <https://arxiv.org/abs/2008.07341>.

16. McKenzie K.F., Kirby J.F. General Kenneth F. McKenzie Jr. Commander of U.S. Central Command and Pentagon Press Secretary John F. Kirby Hold a Press Briefing. 2021. September 17th. URL: <https://www.centcom.mil/MEDIA/Transcripts/Article/2781320/general-kenneth-f-mckenzie-jr-commander-of-us-central-command-and-pentagon-pres>.

17. Musk E. The sheer insanity of that actual response from Google's AI is staggering! (Tesla, SpaceX, CIIA) URL: <https://x.com/elonmusk/status/1764857568952766693>.

18. O'Neil C. Weapons of Math Destruction: How Big Data Increases Inequality and Threatens Democracy. New York: Crown, 2016. 272 p.

19. Russell S. Human Compatible: Artificial Intelligence and the Problem of Control. New York: Viking. 2019. 352 p.

20. Turkle Sh. Alone Together. New York: Basic Books. 2011. 387 p.

REFERENCES

1. Verkhovod, L.I., Hots, A.A., Zhurba, I.V. (2024). Shtuchnyy intelekt yak chastyna buttya suchasnoyi lyudyny: sotsial'no-filosofs'ka refleksiya [Artificial intelligence as part of the existence of modern man: socio-philosophical reflection]. *Aktual'ni problemy filosofiyi ta sotsiologii – Current problems philosophy and sociology*, 47, 9-14 [in Ukrainian].

2. Holod, I. (2025). Dotsent Politekhniky rozvivyav mify pro shtuchnyy intelekt [Associate professor of the Polytechnic University dispelled myths about artificial intelligence]. *Tsentra komunikatsiyi L'vivs'koyi politekhnikiy – Communication center Lviv Polytechnic*, 30 April, 4 p. [in Ukrainian].

3. Mel'nyk, M., Malynoshevs'ka, A., Androsovich, K. (2024). Henerativnyy shtuchnyy intelekt u psikhologii: naslidky ta rekomendatsiyi dlya nauky i praktyky [Generative artificial intelligence in psychology: implications and recommendations for science and practice]. *Informatsiyi tekhnologii i zasoby navchannya – Information technologies and teaching aids*, 103(5), 188-206 [in Ukrainian].

4. Meniv, L.D. (2023). Vykorystannya shtuchoho intelektu u sferi trudovykh vidnosyn ta yikh vplyv na prava pratsivnykiv [The use of artificial intelligence in the sphere of labor relations and their impact on the rights of employees]. International scientific and practical conference «Modern problems of science, education and society», SPC «Sciconf.com.ua», Kyiv, 26-28 March, 1004-1010 [in Ukrainian].

5. Obolens'kyi, O., Kosyts'ka, V., Rvach, A. (2023). Shtuchnyy intelekt u publichnomu upravlinni: vymohy, problemy ta ryzyky [Artificial intelligence in public administration: requirements, problems and risks]. *Zbirnyk naukovykh prats' «Vcheni zapysky» – Collection of scientific papers «Scientific notes»*, 33(4), 121-137 [in Ukrainian].

6. Sydorchuk, Yu.M. (2017). Filosofs'ko-pravovi problemy vykorystannya shtuchoho intelektu [Philosophical and legal problems of using artificial intelligence]. *Pravo i suspil'stvo – Law and society*, 3, chapter 2, 16-19 [in Ukrainian].

7. Skalats'ka, O.V. (2024). Mizhdystsyplinarnyy potentsial mediafilosofiyi u prostori shtuchoho intelektu (ShI): filosofs'ky aspekty [Interdisciplinary potential of media philosophy in the space of artificial intelligence (AI): philosophical aspects]. *Aktual'ni problemy filosofiyi ta*

sotsiologii – Current problems of philosophy and sociology, 47, 151-156 [in Ukrainian].

8. Sukhorol's'kyi, P.M. (2020). Osnovy futurolohiyi [Fundamentals of Futurology]. L'viv. 628 p. [in Ukrainian].

9. Turuta, O.V., Turuta, O.P. (2022). Shtuchnyy intelekt kriz' pryizmu fundamental'nykh prav lyudyny [Artificial intelligence through the prism of fundamental human rights]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Pravo – Scientific bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, 71, 49-54 [in Ukrainian].

10. Furman, A.V. (2021). Avtors'ka prohrama iz dystsypliny «Psykhologii yak sfera myslediyal'nosti» [Author's program in the discipline «Psychology as a sphere of thought activity»]. *Psykhologii i suspil'stvo – Psychology and society*, 1, 154-179 [in Ukrainian].

11. Furman, A.V., Furman, O.Ye. (2021). Metodolohichna orhanizatsiya psikhologii yak sfery myslediyal'nosti [Methodological organization of psychology as a sphere of thought]. *Psykhologii i osobystist' – Psychology and personality*, 2 (20), 9-45 [in Ukrainian].

12. Bostrom, N. (2016). Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies. Oxford: Oxford University Press. 432 p. [in English].

13. Garcia, A.C.B., Garcia, M.G.P., Rigobon, R. (2024). Algorithmic discrimination in the credit domain: what do we know about it? *AI & Society*, 39, 2059-2098 [in English].

14. Huang, Ch. (2023). A Survey on Artificial Intelligence Ethics. *IEEE Transactions on Artificial Intelligence* (Volume: 4, Issue: 4, August 2023), 799-819 [in English].

15. Leavy, S., O'Sullivan, B., Siapera, E. (2020). Data, power and bias in artificial intelligence. 28 July, 5 p. [in English].

16. McKenzie, K.F., Kirby, J.F. (2021). General Kenneth F. McKenzie Jr. Commander of U.S. Central Command and Pentagon Press Secretary John F. Kirby Hold a Press Briefing. 17 September, 6 p. [in English].

17. Musk, E. The sheer insanity of that actual response from Google's AI is staggering! (Tesla, SpaceX, USA) [in English].

18. O'Neil, C. (2016). Weapons of Math Destruction: How Big Data Increases Inequality and Threatens Democracy. New York: Crown. 272 p. [in English].

19. Russell, S. (2019). Human Compatible: Artificial Intelligence and the Problem of Control. New York: Viking. 352 p. [in English].

20. Turkle, Sh. (2011). Alone Together. New York: Basic Books. 387 p. [in English].

АНОТАЦІЯ

ФУРМАН Анатолій Васильович, МИКОЛЮК Юрій Миронович.

Психологічне розвінчання міфів про всесильність штучного інтелекту.

В сучасному світі, де технології ШІ стають невід'ємною частиною різних сфер людської діяльності, важливо критично оцінювати, різнобічно аналізувати і психологічно аргументувати м і ф и, що виникають навколо цих технологій. У статті об'єктом вивчення є міфотворчість на сьогочасному етапі інженерно-технічного розвитку людства, яка пов'язана із невиправданими домислами щодо всесильності та безпечності ШІ для психодуховного розвитку та екзистенційної ось-буттєвості особистості, групи, соціуму. Інтенційний предмет дослідження ста-

новить психологічне розвінчання п'яти найпопулярніших міфів про ШІ, які активно циркулюють у нинішньому глобалізованому світі, а саме байки про всесильність, нейтральність, відсутність загроз, заміну людини таким вигаданим і несправжнім інтелектом. Натомість існує вповні аргументована небезпека втрати особистістю власної автономності й непересічної самотності в епоху все більш явного владарювання інтелектуальних машин. Сутнісно мовиться про ситуаційний аналіз, деталізоване виявлення й множинне відрефлексування із позиції епістемологічних здобутків новітньої психології не тільки як людинознавчої науки, а й як усюдисущої сфери мислєдіяльності, неправдивості і навіть фатальної помилковості поширених поспових уявлень про виняткову корисність, безмежні можливості та реальні небезпеки цієї надуманої чи вигаданої розумності. Вмотивовано доведено, що названі міфи є спотвореними свідомісними стереотипами і потенційно небезпечними факторами, передусім у суто психологічному плані людської буттєвості, тому що формують хибні уявлення народних мас щодо дійсних можливостей та обмежень ШІ, а ще, крім того, деструктивно впливають на громадське сприйняття інформаційних технологій і на їхнє коректне використання у повсякденні. Щонайперше підкреслено, що умовний машинний інтелект, незважаючи на всі свої грандіозні досягнення в автоматизації та оптимізації ігрових, навчальних і трудових процесів, не здатний повністю замінити людину, або стати нейтральним у своїй діяльності. До того ж без належного контролю та етичного нагляду ШІ може бути використаний не лише на користь суспільства, а й для маніпулювання, порушення прав людини і навіть створення загроз для соціальної стабільності. Усе це підкреслює важливість комплексного підходу до розвитку та використання його технологій, де потрібно враховувати як технічні, так і етичні й суто психоментальні аспекти людської буттєвості. Насамкінець висновується про виняткову евристичність ґрунтового міждисциплінарного вивчення міфів та міфологем у теоретичному, прикладному і суто психологічному практикуванні для уможливлення в майбутньому безпечного, конструктивного та ефективного, застосування ШІ у різних сферах глобалізованого людства.

Ключові слова: психологія, людина, розумність, суб'єкт, штучний інтелект, квазісуб'єктність, алгоритм, міф, психологічне розвінчання, діяльність, творчість, інформаційні технології, психологічна небезпека, загроза особистій самотійності, екзистенція, автономність особистості.

ANNOTATION

Anatolii V. FURMAN, Yurii MYKOLIUK.

Psychological debunking of myths about the omnipotence of artificial intelligence.

In the modern world, where AI technologies are becoming an integral part of various spheres of human activity, it is important to critically evaluate, comprehensively analyze and psycho-

logically argue the myths that arise around these technologies. The object of study in the article is myth-making at the current stage of engineering and technical development of humanity, which is associated with unjustified speculations about the omnipotence and safety of AI for psycho-spiritual development and the existential essence of an individual, group, and society. The intentional subject of the study is the psychological debunking of the five most popular myths about AI that are actively circulating in the current globalized world, namely, tales about omnipotence, neutrality, lack of threats, and the replacement of humans with such a fictional and false intelligence. Instead, there is a fully justified danger of the individual losing his own autonomy and unique identity in the era of the increasingly obvious dominance of intelligent machines. Essentially, it is about situational analysis, detailed identification and multiple reflection from the position of epistemological achievements of modern psychology not only as a humanistic science, but also as an omnipresent sphere of thought, the falsity and even fatal fallacy of widespread pop ideas about the exceptional usefulness, limitless possibilities and real dangers of this far-fetched or invented intelligence. It is proven with motivation that the above myths are distorted conscious stereotypes and potentially dangerous factors, primarily in the purely psychological sense of human existence, because they form misconceptions among the masses about the real possibilities and limitations of AI, and, in addition, they have a destructive effect on the public perception of information technologies and their correct use in everyday life. First of all, it is emphasized that artificial machine intelligence, despite all its grandiose achievements in automating and optimizing gaming, educational, and labor processes, is not capable of completely replacing humans or becoming neutral in its activities. Moreover, without proper control and ethical oversight, AI can be used not only for the benefit of society, but also for manipulation, violation of human rights, and even creating threats to social stability. All this emphasizes the importance of a comprehensive approach to the development and use of its technologies, where it is necessary to take into account both technical and ethical and purely psychomental aspects of human existence. Finally, it is concluded that the exceptional heuristic of a thorough interdisciplinary study of myths and mythologemes in theoretical, applied and purely psychological practice is necessary to enable the safe, constructive and effective use of AI in various spheres of globalized humanity in the future.

Keywords: psychology, human, intelligence, subject, artificial intelligence, quasi-subjectivity, algorithm, myth, psychological debunking, activity, creativity, information technology, psychological danger, threat to personal independence, existence, personal autonomy.

Рецензенти:

д. психол. н., проф. Руслан КАЛАМАЖ,
д. психол. н., проф. Віктор МОСКАЛЕЦЬ.

Надійшла до редакції 02.05.2025.

Підписана до друку 19.05.2025.

Бібліографічний опис для цитування:

Фурман А.В., Миколіук Ю.М. Психологічне розвінчання міфів про всесильність штучного інтелекту. *Психологія і суспільство*. 2025. № 2. С. 11-21.
DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2025.02.011>